

پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی
سال ششم، شماره پیاپی ۱۷، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۶
تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۷/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۲/۱۷
صص ۴۵-۶۲

تبیین رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان مناطق روستایی شهرستان مشگین شهر

وکیل حیدری ساربان، دانشیار، جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، ایران*

چکیده

هدف این پژوهش تبیین رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان روستایی شهرستان مشگین شهر و به شیوه کاربردی و تحلیلی تبیینی است. روش کار به صورت میدانی بوده و اطلاعات از طریق پرسش‌نامه از ۳۸۳ نفر از روستاییان شهرستان جمع‌آوری شده است؛ همچنین، روایی صوری پرسش‌نامه به دست پانل متخصصان تأیید شده است. مطالعه راهنما در منطقه‌ای مشابه با جامعه آماری به تعداد ۳۰ پرسش‌نامه انجام شده است و با توجه به داده‌های کسب‌شده و استفاده از فرمول ویژه کرونباخ آلفا در نرم‌افزار SPSS پایایی بخش‌های مختلف پرسش‌نامه ۰/۷۹ الی ۰/۸۸ به دست آمده است. همچنین، یافته‌های استنباطی تحقیق نشان می‌دهد به جز متغیرهای میزان تعارضات و اختلافات و مبادله اطلاعات و دانش، بین تمامی متغیرها (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، میزان رضایتمندی، تمایل به عضویت در سازمان‌های محلی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و میزان آگاهی) با احساس امنیت اجتماعی مناطق روستایی این شهرستان، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. مطابق نتایج حاصل از آزمون رگرسیون چندگانه خطی ۶ متغیر پیش بین شامل متغیرهای اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، میزان رضایتمندی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و نیز میزان آگاهی ۵۶ درصد (۵۶٪) از میزان واریانس متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) را پیش‌بینی می‌کنند. در نهایت، با توجه به نتایج تحقیق پیشنهاد کاربردی ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: توسعه اجتماعی، سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی، توسعه روستایی، شهرستان مشگین شهر.

مقدمه و بیان مسئله

بدون شک احساس امنیت مقدمه لازم برای حیات هر نظام سیاسی و اجتماعی است و دولت‌ها امکانات وسیعی را برای تأمین آن مصرف می‌کنند. مقوله احساس امنیت مانند یک آرمان و واقعیت، به صورت یکی از حقوق اساسی مردم، مطرح است و در نهایت، ره‌آورد مجموعه‌ای از تعاملات و نیز تعاون و سازگاری بین اجزای مختلف نظام اجتماعی است (مظلوم خراسانی و اسماعیلی، ۱۳۸۹: ۲۲۰). بنابراین، موضوع امنیت، هر عامل به وجود آورنده یک تهدید است و دو جنبه دارد: ذهنی که مبتنی بر درک ارجاعی اهداف است و امنیت نسبی؛ زیرا هیچ فرد یا سیستمی امنیت کامل ندارد (Oneill, 2006: 322).

به دلیل تغییر و تحولات حاکم بر جوامع پس از جنگ جهانی دوم، مشخص شد که بعد ذهنی امنیت (احساس امنیت) اهمیتی انکارناشدنی پیدا کرده است؛ زیرا این احساس ناشی از تجربه‌های عینی و اکتسابی افراد از موقعیت و اوضاع پیرامونی است و به شاخص‌های امنیت محدود نمی‌شود (بیات، ۱۳۸۸: ۳۲) به عبارتی امنیت، پدیده‌ای احساسی و ادراکی است و بیشتر به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدیدکننده بر می‌گردد. از دید بسیاری احساس امنیت مهم‌تر از وجود آن است؛ زیرا واکنش‌های فرد در جامعه به میزان دریافت و ادراک او از امنیت بستگی دارد (حسینی، ۱۳۸۶: ۱۱۳).

بررسی اسناد و مدارک نشان می‌دهد در بسیاری از تعاریف، امنیت مترادف مفهوم «سلامتی» به کار رفته و وجود آن ضامن بقا و پایداری جامعه سالم پنداشته شده است. بعضی مؤلفه‌های اجتماعی شکل‌دهنده امنیت و احساس ایمنی هستند: وفاق اجتماعی، احساس تعلق خاطر به ارزش‌ها و نیز سرمایه اجتماعی و بر اساس چنین شاخص‌هایی است که شکنندگی یا استحکام جامعه و سرمایه اجتماعی مشخص می‌شود. این سرمایه به معنای «مجموعه‌ای از روابط، تعاملات و شبکه‌های اجتماعی در میان افراد و گروه‌های اجتماعی

است که موجب گرمی روابط اجتماعی و عمل جمعی می‌شود» (غفاری، ۱۳۹۰: ۳۸). همچنین، به‌طور کلی سرمایه اجتماعی از طریق تأثیرگذاری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در چگونگی رفتار افراد و به‌منظور جلوگیری از بروز ناهنجاری‌ها و انواع جرائم اجتماعی و به‌تبع آن، زمینه‌سازی مشارکت مثبت و فعال در زندگی اعمال می‌شود (بحری‌پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۴۹). گذشته از آن، این سرمایه از جمله عواملی است که بر احساس امنیت اجتماعی در یک جامعه تأثیر می‌گذارد. در این زمینه، طبق باور لیندستروم^۱ و همکاران (2013) سرمایه اجتماعی ماده خامی از جامعه مدنی است که از تعامل روزمره مردم به دست می‌آید و ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر اصول اعتماد، همکاری متقابل و قواعد فعالیت اجتماعی را ایجاد می‌کند. اهمیت این سرمایه به همراه وضعیت روابط همسایگی در لایه‌های مختلف، عامل مهمی در تبیین واریانس‌های احساس ناامنی در جامعه محسوب می‌شود. مطابق باور چلبی (۱۳۸۳) هر قدر شبکه روابط اجتماعی در سطوح گوناگون افزایش یابد، به همان میزان نیز احساس عجز در مقابل مشکلات و بحران‌ها کاهش می‌یابد و این مسئله، سبب افزایش احساس امنیت اجتماعی می‌شود. این در حالی است که شواهد تجربی در جامعه ایران نشان می‌دهد که امنیت اجتماعی و احساس ناشی از آن، وضعیت چندان مطلوبی ندارد. نتیجه یک نظرسنجی مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) بیانگر این موضوع است که ۸۱ درصد ساکنان سکونتگاه‌های انسانی اعم از شهر و روستا به‌گونه‌ای احساس ناامنی می‌کنند (کلاهیچان، ۱۳۸۶: ۱۵۴).

ضرورت مطالعه و تحقیق درباره سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی ناشی از تهدیدات داخلی بالقوه و بالفعل در کشورهای کمتر توسعه یافته است که بیشتر امنیت اجتماعی این جوامع را به خطر می‌اندازد. براین اساس، شناسایی

¹ Lindstrom

ذهنی طبقاتی، پایگاه اقتصادی اجتماعی، مشارکت و ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی با متغیر وابسته رابطه داشته است و ۴۴ درصد واریانس را تبیین می کند. طبق نتایج مطالعات عنایت و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله «مطالعه رابطه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان ۱۵-۲۹ سال ساکن شهرهای شیراز و یاسوج» احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان به اعتماد آنان بستگی دارد نه محل سکونتشان. همچنین، اعتماد اجتماعی تعمیم یافته و سازمانی هر دو احساس امنیت اجتماعی را افزایش می دهند؛ اما تأثیر اعتماد نهادی بر افزایش اعتماد سیاسی و قضایی چندین برابر اعتماد تعمیم یافته است. سرانجام اینکه میزان احساس امنیت عمومی و اقتصادی به همان اندازه اعتماد نهادی به اعتماد تعمیم یافته بستگی دارد. نتایج پژوهش بحری پور و رستگار خالد (۱۳۹۲) بیانگر این مطلب است که اعتماد اجتماعی شهروندان بر انواع احساس امنیت اجتماعی آنها تأثیرگذار است؛ به طوری که هرچه حجم و میزان اعتماد اجتماعی در جامعه بیشتر باشد، به همان میزان انواع احساس امنیت اجتماعی بیشتر خواهد بود. تحقیق نیازی و بحری پور (۱۳۹۳) با عنوان «بررسی رابطه بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی» نشان می دهد شبکه مشارکت شهروندان بر احساس امنیت اجتماعی آنها تأثیرگذار است؛ بدین صورت که هرچه میزان مشارکت اجتماعی رسمی و غیررسمی در جامعه بیشتر باشد، به همان میزان نیز احساس امنیت بیشتر خواهد بود. طبق یافته‌های پژوهش مختاری و همکاران (۱۳۹۱) از نظر احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری میان افراد جوان و مسن، افراد مجرد و متأهل، لرها و سایر اقوام و... وجود دارد. همچنین، متغیرهای مستقل پایگاه اقتصادی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، میزان دین داری، نگرش نسبت به عملکرد پلیس و متغیر وابسته میزان احساس امنیت اجتماعی نیز رابطه مستقیم و معناداری دارند. یافته های مطالعات هرسیج و محموداوغلی (۱۳۹۱) با عنوان «بررسی رابطه مشارکت سیاسی و احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان اصفهانی»

عوامل و عناصر تأمین امنیت اجتماعی و احساس ایمنی از پیش شرط‌های اساسی برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی برای ارتقاء سطح امنیت اجتماعی به شمار می رود و در برنامه‌ریزی راهبردی دولت ها نقش بسزایی دارد. به عبارتی، کسب آگاهی از میزان بهبود شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی مناطق روستایی و تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در بهبود آنها یکی از مهم‌ترین ابزارهای تصمیم‌گیری است که مسئولان و مدیران باید به طور جدی به آن توجه کنند. برای کمک به توسعه پایدار مناطق روستایی لزوم توجه به وضعیت شاخص‌های احساس امنیت اجتماعی و برنامه‌ریزی بر اساس نوسانات آنها ضروری و اجتناب‌ناپذیر است و باتوجه به اینکه احساس امنیت اجتماعی ساکنان مناطق روستایی یکی از ابعاد مهم توسعه همه جانبه روستایی برای برنامه‌ریزی مدیریت توسعه پایدار آن است، سهم بسزایی نیز در توسعه پایدار خواهد داشت. همچنین، در طی چند سال گذشته، در نواحی روستایی شهرستان مشگین شهر، اتفاقات و مسائلی رخ داده که بر میزان شاخص‌های احساس امنیت این مناطق تأثیر گذاشته و این تأثیر شامل این موارد است: امنیت جانی، مالی، اقتصادی، شغلی، اخلاقی، حقوقی، امنیت نوامیس، امنیت فرهنگی، عاطفی، احساسی، و نیز امنیت فکری و قضایی و... به نظر می‌رسد بخشی از این مشکلات به علت بی توجهی به سرمایه اجتماعی است، به همین دلیل، این تحقیق به دنبال آن است که این سؤال را بررسی کند: آیا بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در مناطق روستایی رابطه وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

یافته‌های تحقیق حاجلو و عباسی (۱۳۹۰) با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی نوجوانان و جوانان در استان اردبیل» نشان می‌دهد متغیرهای احساس اعتماد اجتماعی، احساس نابرابری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، تعلق

اخلاقی منجر می‌شود. طبق باور چن و ترنر^۸ (۲۰۱۴) تقویت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی به امنیت جانی، مالی، حقوقی، احساسی و فکری روستاییان و... منجر می‌شود و آنها شامل این مواردند: ارتباطات اجتماعی، روابط افقی بر پایه همکاری و میزان آگاهی. در نهایت، متغیرهای تحقیق درباره بررسی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و آثار آن در بهبود شاخص‌های امنیت اجتماعی در جدول (۱) و نیز چارچوب نظری تحقیق بر اساس اهداف مدنظر و باتوجه به مرور ادبیات و پیشینه موضوع در شکل (۱) ارائه شده است.

نشان می‌دهد همبستگی معناداری بین ابعاد مشارکت سیاسی با احساس امنیت اجتماعی وجود دارد. احمدی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقشان «تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در نواحی روستایی» نشان داده‌اند که رابطه معناداری بین احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی خانوارهای روستاهای مدنظر وجود دارد و با افزایش سرمایه اجتماعی احساس امنیت اجتماعی آنان بهبود می‌یابد. طبق مطالعات استون^۱ (۲۰۰۵) بین اعتماد اجتماعی، میزان آگاهی و انسجام اجتماعی با امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. سالتر و مک‌کورد^۲ (۲۰۱۰) در مطالعات خود درباره تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی دریافتند که با تقویت سرمایه اجتماعی میزان امنیت عاطفی، اخلاقی، حقوقی، احساسی و فکری بیشتر می‌شود. کوک^۳ (۲۰۱۱) در یافته‌های میدانی خود به این نتیجه رسید که هرچه شاخص‌های سرمایه اجتماعی در مناطق روستایی بیشتر شود، به همان میزان شاخص‌های امنیت مالی، اقتصادی، شغلی و امنیت فکری بهبود می‌یابد. مطابق نتایج یون^۴ (۲۰۱۴) در پژوهش خود، مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی به ارتقاء امنیت قضایی، امنیت نوامیس و امنیت جانی منجر می‌شود. سکیجو و همکاران^۵ (۲۰۱۴) در تحقیقشان نشان داده‌اند در مناطقی که شاخص‌های سرمایه اجتماعی قوی است، افراد روستایی امنیت فکری، شغلی و اقتصادی دارند. مطالعات یانگ و همکاران^۶ (۲۰۱۰) بر این واقعیت تأکید دارد که بین ارتقاء شاخص‌های سرمایه اجتماعی با ارتقاء مؤلفه‌های امنیت اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: امنیت فکری، احساسی، فرهنگی، شغلی و امنیت حقوقی. جاتینگ^۷ (۲۰۱۰) معتقد است سرمایه اجتماعی مناطق روستایی، به بهبود امنیت

^۱ Stone

^۲ Slater & McCord

^۳ Kwok

^۴ Yun

^۵ Sukidjo et al.

^۶ Yung et al.

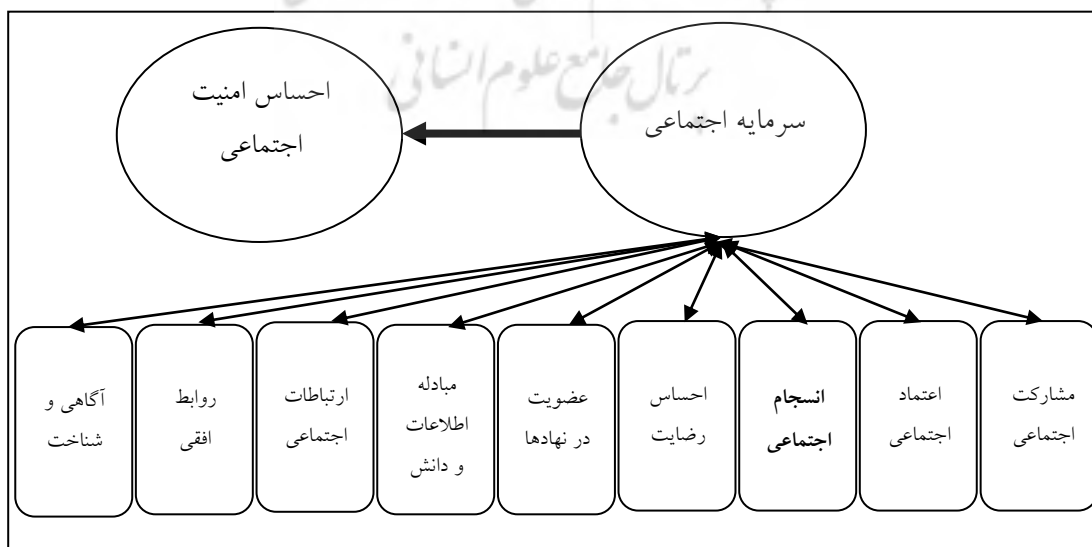
^۷ Jutting

^۸ Chen and Turner

جدول ۱- نتایج مطالعات انجام شده

ردیف	نتایج مطالعه	مأخذ
۱	ارتباط متغیرهای احساس اعتماد اجتماعی، احساس نابرابری اجتماعی، سرمایه اجتماعی، تعلق ذهنی طبقاتی، پایگاه اقتصادی اجتماعی، مشارکت و ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی با متغیر وابسته	حاجلو و عباسی (۱۳۹۰)
۲	احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان به اعتماد بستگی دارد نه محل سکونت آنان	عنایت و همکاران (۱۳۹۱)
۳	تأثیرگذاری اعتماد اجتماعی شهروندان بر انواع احساس امنیت اجتماعی آنها	بحری پور و رستگارخالد (۱۳۹۲)
۴	تأثیرگذاری شبکه مشارکت شهروندان بر احساس امنیت اجتماعی	نیازی و بحری پور (۱۳۹۳)
۵	نبودن تفاوت معنادار میان افراد جوان و مسن، افراد مجرد و متأهل، لرها و سایر اقوام و... از نظر احساس امنیت اجتماعی	مختاری و همکاران (۱۳۹۱)
۶	وجود همبستگی معنادار بین ابعاد مشارکت سیاسی با احساس امنیت اجتماعی	هرسیچ و محموداوغلی (۱۳۹۱)
۷	رابطه معنادار امنیت اجتماعی با اعتماد اجتماعی، میزان آگاهی و انسجام اجتماعی	استون (۲۰۰۵)
۸	بیشتر شدن میزان امنیت عاطفی، اخلاقی، حقوقی، احساسی و فکری با تقویت سرمایه اجتماعی	سالتر و مک کورد (۲۰۱۰)
۹	بهبود شاخص های امنیت مالی، اقتصادی، شغلی و امنیت فکری با ارتقاء سرمایه اجتماعی	کوک (۲۰۱۱)
۱۰	تأثیرگذاری مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی در ارتقاء امنیت جانی، قضایی، نوامیس و...	یون (۲۰۱۴)
۱۱	ارتباط معنادار بین قوی بودن شاخص های سرمایه اجتماعی با امنیت فکری، شغلی و اقتصادی	سکیچو و همکاران (۲۰۱۴)
۱۲	وجود رابطه مستقیم و معنادار بین ارتقاء شاخص های سرمایه اجتماعی با ارتقاء مؤلفه های امنیت اجتماعی شامل امنیت فکری، احساسی، فرهنگی، شغلی و امنیت حقوقی	یانگ و همکاران (۲۰۱۰)
۱۳	نقش سرمایه اجتماعی در بهبود امنیت اخلاقی	جاتینگ (۲۰۱۰)
۱۴	نقش تقویت مؤلفه های سرمایه اجتماعی از جمله ارتباطات اجتماعی، روابط افقی بر پایه همکاری و میزان آگاهی در ایجاد امنیت جانی، مالی، حقوقی، احساسی و فکری روستاییان	چن و ترنر (۲۰۱۴)

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵.

شکل ۱- مدل پژوهش. مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۳۹۵

مبانی نظری

امنیت از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین نیازهای انسان است و در بسیاری از نظریه‌ها و پژوهش‌های روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و مدیریت، از جمله در آثار نظریه پردازانی مانند فروم^۱ (۱۹۴۱) آلپرت^۲ (۱۹۶۱) هورنی^۳ (۱۹۳۷) مازلو^۴ (۱۹۴۲) لینگ^۵ (۱۹۸۴) مورز^۶ (۱۹۸۰) لوه^۷ (۱۹۷۸) لوچیانی^۸ (۱۹۸۹) و لفرز^۹ (۱۹۶۲) ماندل^{۱۰} (۱۹۹۴) و ... به صورت یکی از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین نیازها به آن اشاره شده است.

امنیت در مفهوم سنتی آن امنیت نظامی و توسل به قوای قهریه برای کسب آرامش و فرار از خطرهای است. این مفهوم به وضعیتی اشاره دارد که کشور مصون از تعرضات و قادر به حفظ ارزش‌های سیاسی، فرهنگی و تأمین رفاه عمومی و از بین بردن عوامل تهدیدزا باشد (محسنی تبریزی و حیدری، ۱۳۹۰: ۱۰۴). امروزه، امنیت به لحاظ مفهومی تغییر و تحول پیدا کرده و از رویکرد نظامی محور خود فاصله گرفته است و پارامترهای نرم‌افزاری جایگزین پارامترهای سخت‌افزاری شده‌اند. در رویکرد جدید، امنیت باتوجه به زمینه‌ها و بسترهای اجتماعی و فرهنگی تعریف می‌شود و علاوه بر فراغت از تهدید (که عمدتاً از تهدیدهای سخت سرچشمه می‌گیرد) بر حفظ وضعیت مساعد برای حفظ هویت اجتماعی و سرمایه اجتماعی جامعه تأکید دارد. این نوع نگاه به امنیت با تعابیری چون امنیت اجتماعی شده و امنیت جامعه محور بیان می‌شود. از این منظر، امنیت از درون جامعه می‌جوشد و بنابراین، امنیت داخلی و حتی خارجی با عنایت به مناسبات داخلی (بین عناصر گوناگون جامعه و

حکومت) فهمیده و درک می‌شود. براین اساس، امنیت اجتماعی وضعیتی است که نخست در آن هویت اجتماعی از ناحیه آسیب‌های داخلی و خارجی مصون و دوم بنیاد روابط سیاسی اجتماعی بر مقوله رضایت و نه قدرت استوار باشد (افتخاری، ۱۳۸۲: ۹۳)

از نظر پارسونز، امنیت اجتماعی چهار بعد دارد که هرکدام مربوط به یک خرده سیستم جامعه هستند و برای تحقق امنیت در جامعه، باید به وجود این چهار بعد امنیت اجتماعی در آن، امید داشت. این چهار بُعد عبارت‌اند از:

امنیت مالی و اقتصادی، امنیت سیاسی، امنیت حقوقی و قضایی و امنیت فرهنگی که به ترتیب در نظام فکری پارسونز ضروری هستند و هر یک جایگاه خاصی دارند (کریمای و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۵). طبق باور گیدنز (۱۳۷۷) امنیت موقعیتی است که در آن با خطرهای خاصی مقابله می‌شود یا این خطرها به حداقل می‌رسند. تجربه امنیت به تعادل اعتماد و مخاطره بستگی دارد. امنیت چه به معنای بالفعل و چه به معنای تجربی آن، ممکن است به مجموعه‌ای از آدم‌ها تا مرز امنیت جهانی یا به افراد ارتباط داشته باشد. به زعم بوزان (۱۳۸۷) امنیت اجتماعی توانایی گروه‌های مختلف صنعتی، قومی، محلی و ... در حفظ هستی و هویت خود است. در واقع، بوزان، نقطه آغازین امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم بازیگران معرفی کرد (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۶) به بیان دیگر، او مفهوم ارگانیک امنیت اجتماعی را هویت دانسته و امنیت اجتماعی را مترادف امنیت هویت می‌داند (نویدینا، ۱۳۸۲: ۶۵). ویور (۲۰۰۰) امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی اش در وضعیت تغییر و تهدیدات واقعی و محتمل تعریف می‌کند. جونز (۲۰۰۰) احساس امنیت اجتماعی را نرسیدن از تهدیدشدن یا به مخاطره افتادن ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی و نبودن ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع دانسته است. چلبی نامنی را ناشی از تضعیف اعتماد اجتماعی فرض کرده است که ریشه در سیاسی شدن نظام اجتماعی دارد. به زعم او

^۱ Fromm

^۲ Alpert

^۳ Horny

^۴ Mazlo

^۵ Ling

^۶ Morz

^۷ Lu

^۸ Lochiani

^۹ Wellfarz

^{۱۰} Mandel

در صورتی که نظم اجتماعی در یک جامعه بیشتر صبغه سیاسی به خود بگیرد و ابعاد اجتماعی فرهنگی آن تضعیف شود، یعنی ضعف در اجتماع عام و وفاق اجتماعی عام، به همان نسبت نیز روابط بین فعالان در تمام سطوح بر اساس جهت‌گیری عاطفی و خاص‌گرا به صورت دوست و دشمن تعریف می‌شود و همچنین، میزان اعتماد اجتماعی متقابل و تعمیم یافته، تضعیف و علقه امنیتی آنها برجسته می‌شود. در چنین نظمی، افراد و گروه‌ها احساس امنیت مالی، جانی، فکری و جمعی نمی‌کنند. این نظریه به پیوند بین ابعاد سرمایه اجتماعی و نظم اجتماعی (امنیت اجتماعی) اشاره دارد. همچنین، نیروی عمده در ورای بسیاری از فعالیت‌ها، مجموعه فرآیندهای ناخودآگاه برای دستیابی به حس اعتماد در تعامل با دیگران است. گیدنز، این مجموعه فرآیندها را به شکل نظام امنیت وجودی صورت‌بندی می‌کند، بدین معنا که یکی از نیروهای برانگیزاننده، اما به شدت مغشوش در ورای فعالیت، تمایل به حفظ امنیت وجودی یا حس اعتمادی است که به وسیله توانایی کاهش اضطراب در روابط اجتماعی به وجود می‌آید. فعالان نیاز دارند که این حس اعتماد را داشته باشند (Turner, 2003: 484). همچنین، گیدنز بر این باور است که افراد در ورای کنش‌هایشان باید احساس امنیت وجودی داشته باشند و برای اینکه جامعه این احساس را نیز به آن‌ها بدهد، به قواعد (هنجاری و تفسیری) و منابع (مادی و اقتداری) متوسل می‌شوند. در این تحقیق با اتکا به نظریه ساختاریابی متغیرهایی نظیر سرمایه اجتماعی به صورت قواعد هنجاری در نظر گرفته شده‌اند.

طبق اعتقاد آدورمیرکو (2002) سرمایه اجتماعی، پیچیدگی‌ها و معضلات اجتماعی را کاهش می‌دهد؛ زیرا آنها برای رویارویی با حوادث احتمالی دنیای پیچیده، به مردم محوریت عینی و ملموس می‌دهند. زیمل (1950) معتقد است که بدون سرمایه اجتماعی جامعه از هم می‌پاشد. نتایج مطالعات اسمیت (2005) در تأیید نقش سرمایه اجتماعی برای پیش‌گیری از آسیب‌ها نشان می‌دهد که در جوامع فاقد

سرمایه اجتماعی میزان جرم و جنایت بیشتر است و خانواده‌ها معمولاً بی‌دوام هستند. مورای (2000) معتقد است که مشارکت و حضور مردم (به شکل یکی از ابعاد سرمایه اجتماعی) احساس ایمنی را در فضای عمومی ارتقا می‌دهد و وسیله‌ای است که به کمک آن، فضا را به صورت طبیعی بررسی می‌کند. مطابق باور جانسون (2005) هرچه میزان اعتماد اجتماعی در بین اعضای یک جامعه افزایش یابد و آنها پذیرش بیشتری نسبت به یکدیگر داشته و گرایش به همکاری و تفاهم داشته باشند، ترس‌های مربوط به آسیب‌پذیر بودن، از جمله ترس از ناامنی و احساس آن کاهش خواهد یافت. به زعم ایشان، پذیرش (اعتماد به دیگران) کلید کاهش اضطراب و ترس از ناامنی است. پوردیو (۱۳۸۴) با توجه به سرمایه اجتماعی و بنا به ریشه‌های نئومارکسیستی اندیشه خود، سرمایه اجتماعی را مبنای سایر انواع سرمایه‌ها دانسته و به تبع آن، علاقه‌مند به بررسی مکانیزم‌هایی است که در آن سرمایه اقتصادی با اشکال دیگر سرمایه برای ایجاد و بازتولید نابرابری ترکیب شده است. از این منظر برای او هم سرمایه اجتماعی و هم سرمایه فرهنگی نشان‌دهنده تولید کار انباشته شده‌اند که باید در عرصه اجتماعی مبادله شوند؛ اگرچه حوزه عمل این دو از هم و از دیگر سرمایه‌ها مستقل هستند. بنابراین، آنها با تولید نابرابری زمینه بروز و تجلی احساس ناامنی را در جامعه فراهم می‌کنند. در کل، امنیت اجتماعی پایدار در وضعیتی شکل می‌گیرد که سرمایه اجتماعی به میزان زیادی وجود داشته باشد. همبستگی مبتنی بر سرمایه اجتماعی توسعه سیاسی و اقتصادی را نیز به وجود می‌آورد که این دو به نوبه خود بر امنیت اجتماعی تأثیر می‌گذارند. به عبارت دیگر، در جوامع توسعه‌یافته سیاسی و اقتصادی، جرائم و ناامنی‌های اجتماعی نیز کاهش می‌یابند؛ بنابراین، امنیت اجتماعی عمدتاً از طریق ابزارهای هنجاری نظیر اعتماد، ارزش‌ها و ... به شکل بهتری تأمین و ماندگار می‌شود (شفیعی و محقر، ۱۳۸۴). تاکنون چند پژوهش درباره سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی بدون

توجه به مناطق روستایی انجام شده است که به بعضی از آنها اشاره می‌شود.

منطقه مدنظر

مشگین شهر، یکی از شهرستان‌های استان اردبیل، واقع در غرب این استان است. این شهرستان ۵ شهر به نام رضی، لاهرود، مشگین شهر، فخرآباد و مرادلو دارد. همچنین، این شهرستان ۵ بخش، ۱۲ دهستان (دهستان دشت، شعبان، مشگین شرقی، مشگین غربی، ارشق شمالی، ارشق مرکزی، قره‌سو، لاهرود، نقدی، ارشق غربی، صلوات و یافت) ۳۲۹ آبادی مسکونی و ۷۷ آبادی خالی از سکنه دارد. از نظر اوضاع طبیعی ۶۹ روستای شهرستان مشگین شهر از نوع جلگه‌ای، ۱۴۸ روستا از نوع کوهستانی، ۹۷ روستا از نوع جلگه‌ای کوهستانی، ۸ روستا از نوع جلگه‌ای جنگلی و ۷ روستا از نوع کوهستانی جنگلی است (حیدری ساریان، ۱۳۹۱: ۲۶۹). مطابق سرشماری سال ۱۳۹۰ جمعیت شهرستان ۲۲۵۶۶۵ نفر بوده است که از این تعداد ۶۸۴۵۰ نفر ساکن در نقاط شهری و ۱۵۷۰۱۵ نفر ساکن در نقاط روستایی بوده‌اند. همچنین، از جمعیت ساکن در نقاط روستایی شهرستان ۷۶۵۵۷ نفر را مردان و ۸۰۴۵۸ را زنان تشکیل داده‌اند. در پایان، نسبت جنسی نشان می‌دهد در برابر هر ۱۰۰ نفر زن، ۵۹ نفر مرد وجود داشته است (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰).

روش تحقیق

این پژوهش با هدف تبیین رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان روستایی شهرستان مشگین شهر انجام شده و از نوع کاربردی به روش تحلیلی تبیینی بوده است. همچنین، روش جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسش‌نامه با مراجعه به روستاییان بزرگ‌تر از ۱۵ سال ساکن در مناطق روستایی بوده است که در این بین، تعداد کل این‌گونه روستاییان ۶۳۴۷۹ نفر برآورد شده است. گذشته از آن، برای

تعیین حجم نمونه روستاییان ساکن در مناطق روستایی از فرمول کوکران استفاده شده و در نهایت، حجم نمونه ۳۷۳ نفر تعیین شده است. تعداد کل روستاهای منطقه مدنظر ۳۲۹ روستا است که از بین آنها ۲۱ روستا بر اساس نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و با در نظر گرفتن این عوامل، انتخاب شده‌اند: تعداد کل روستاها، تعداد جمعیت، دوری و نزدیکی نسبت به شهر، شاخص وضعیت ارتفاعی (کوهستانی، جلگه‌ای، جلگه‌ای کوهستانی) و قرارگیری روستا در کنار جاده اصلی یا دوری از آن، پتانسیل‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی. براین اساس، اطلاعات خام برای اندازه‌گیری شاخص‌ها از طریق مصاحبه، مشاهده، پرسش‌نامه، اسناد و مدارک گردآوری شده‌اند. در پایان، از میان خیل عظیم شاخص‌ها ۱۰ شاخص سرمایه اجتماعی به صورت غربالزنی به صورت شاخص‌های این سرمایه انتخاب شده‌اند. ابزار اندازه‌گیری نیز پرسش‌نامه محقق ساخته است و روایی صورتی^۱ پرسش‌نامه به کمک پانل متخصصان^۲ تأیید شده است. مطالعه راهنما^۳ در منطقه مشابه جامعه آماری با تعداد ۳۰ پرسش‌نامه انجام شده و با اطلاعات کسب‌شده و استفاده از فرمول ویژه کرونیباخ آلفا در نرم‌افزار SPSS پایایی^۴ بخش‌های مختلف پرسش‌نامه ۰/۷۹ الی ۰/۸۸ به دست آمده است. متغیرهای مستقل شامل مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، میزان تعارضات و اختلافات، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، میزان رضایتمندی، تمایل به عضویت در نهادهای محلی، میزان مبادله اطلاعات و دانش، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و میزان آگاهی) و متغیر وابسته شامل شاخص‌های امنیت اجتماعی (امنیت جانی، مالی، اقتصادی، شغلی، اخلاقی، حقوقی، امنیت نوامیس، امنیت فرهنگی، عاطفی، احساسی، امنیت فکری و امنیت قضایی) مناطق روستایی است در این مقاله، متغیر وابسته در ۵۷ گویه به شیوه خودسنجی با طیف پنج‌گزینه‌ای

¹ Face Validity

² Panel of Expert

³ Pilot study

⁴ Reliability

حضور در مکان‌های عمومی و میزان اعتماد به دیگر اهالی روستا تعریف و سنجیده شده است.

رضایتمندی احساسی است که در نتیجه تعامل فرد در رابطه با جوانب شغلی و سایر امور روزمره در روابط خود به وجود می‌آید. اگر این احساس مطبوع باشد، رضایتمندی فرد زیاد و در غیر این صورت رضایتمندی کم می‌شود. در این تحقیق مؤلفه رضایتمندی با این شاخص‌ها تعریف و سنجیده شده است: برخورداری از سلامت روحی و روانی، الگوی مصرف خانوار، وضعیت مسکن، بازاریابی و بازاریارسانی به موقع محصولات، سهولت دسترسی به منابع اعتباری، درآمد کافی، میزان استفاده از منابع اطلاعاتی، میزان بهره‌وری، توجه به بهداشت عمومی و آموزش روستاییان، وجود تأمین‌های اجتماعی، رضایت از خدمات دهیاری، رضایت از خدمات مرکز بهداشت روستایی، رضایت از پوشش بیمه محصولات کشاورزی، رضایت از جمع‌آوری و دفع فاضلاب، رضایت از مراکز تجمع عمومی روستایی، رضایت از دسترسی به خدمات عمومی نهادهای دولتی و رضایت از سرویس‌های وسایل نقلیه عمومی.

تعارض به معنی متعارض و مزاحم شدن یا با هم اختلاف داشتن است. به‌طور کلی تعارض زمانی رخ می‌دهد که در یک وضعیت اجتماعی بر سر مسائل اساسی توافق وجود نداشته باشد یا ضدیت‌های احساسی به تنش بین افراد منجر شود. مؤلفه تعارض با شاخص‌هایی از این قبیل تعریف و سنجیده شده است: نداشتن مهارت ارتباط و توسل به زور برای احقاق حق، نداشتن برنامه‌ریزی مناسب برای اوقات فراغت جوانان روستایی، رواج ماهواره و ترویج برنامه‌های خشونت‌زا، بی‌سوادی و کم‌سوادی، ضعف در نظارت و کنترل بر رفتارهای آسیب‌زای اجتماعی، فقر عاطفی، حسادت و خودنمایی، کیفیت نامناسب امکانات رفاهی، قانون‌پذیری کم، اختلافات و تعصبات قومی و قبیله‌ای، کم‌بودن آستانه تحمل افراد روستایی و بی‌کاری و نداشتن شغل مناسب.

لیکرت (هیچ=۰، کم=۱، متوسط=۲، زیاد=۳ و خیلی زیاد=۴) اندازه‌گیری شده است. برای تبیین رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی نیز فضای مفهومی تعیین‌کننده تعریف و از طریق گویه‌های مناسب عملیاتی شده است.

اعتماد به میزان اطمینان فرد درباره میزان عمل کردن دیگران به حرف‌های خود یا انتظار برای انجام آن و نیز میزان اعتماد کردن به حرف‌های آنان، اطلاق می‌شود. مؤلفه اعتماد با شاخص‌هایی مانند پذیرش اجتماعی، عزت نفس، توانایی کارگروهی، بیان ایده‌ها و نظرها در جمع، نگرانی از نپذیرفتن نظرها در جمع، توانایی پذیرش مسئولیت‌های جدید، قاطع بودن در کارها، اطمینان‌داشتن در تصمیم‌گیری‌های فردی، تفاهم جمعی، نگرش مثبت داشتن و همچنین، صداقت تعریف و سنجیده شده است.

مشارکت اجتماعی، مشارکت کم و بیش آشکار در حیات اقتصادی، گذران اوقات فراغت، فرهنگ، تقبل مسئولیت‌های سیاسی و مدنی و... است. در این معنا مشارکت با این مؤلفه‌ها سنجیده شده است: مهارت برقراری روابط انسانی، کمک به افراد روستایی در ساختن مسکن، استقبال از مشارکت در فرآیند بازسازی زیرساخت‌ها، تمایل به مشارکت در دوره‌های آموزشی، میزان مشارکت در طرح‌های عمرانی در گذشته، میزان شرکت در انتخابات شوراهای اسلامی در روستا، تمایل به عضویت در پایگاه بسیج، تمایل به عضویت در تعاونی‌های تولید روستایی و تمایل به همکاری با دهیار روستا.

انسجام اجتماعی نوعی نظم اجتماعی است که تضمین می‌کند جوامع روستایی در سطوح مختلف، به اشتراک ذهنی (مدل‌های ذهنی مشترک) برسند؛ قابلیت همکاری با یکدیگر داشته باشند و به قوانین موجود احترام بگذارند. مؤلفه انسجام اجتماعی با شاخص‌های رضایت از همکاری اهالی روستا، میزان درگیری در روستا، اختلاف درآمد با سایر اهالی، میزان صمیمیت در بین اهالی، میزان مراجعه به ریش‌سفیدان در هنگام بروز مشکل، اختلاف عقاید در بین اهالی، تمایل به

به سنت‌های بومی و محلی، میزان دانش و آگاهی عمومی، آگاهی زیست‌محیطی، آگاهی درباره ظرفیت و اصلاح کیفیت اکوسیستم‌ها، آگاهی درباره کمک به حفظ میراث طبیعی، تاریخی، فرهنگی، تنوع فعالیت‌ها و کاهش ریسک کشاورزی. در پایان، برای تجزیه و تحلیل از آمار توصیفی (فراوانی، درصد) و آمار استنباطی شامل ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر استفاده و تمام محاسبات آماری به وسیله نرم‌افزار SPSS انجام شده است. در تحقیق حاضر، این فرضیه‌ها ارزیابی شده است:

- ۱- بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۲- بین میزان تعارضات و اختلافات و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۳- بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۴- بین انسجام اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۵- بین میزان رضایتمندی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۶- بین تمایل به عضویت در سازمان‌های محلی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۷- بین میزان مبادله اطلاعات و دانش و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۸- بین میزان روابط افقی بر پایه همکاری و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛
- ۹- بین ارتباطات اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد و
- ۱۰- بین میزان آگاهی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

تجزیه و تحلیل اطلاعات

دانش، اطلاعات کاربردی و سازماندهی شده برای حل مسائل است یا به عبارتی دانش شامل حقایق و باورها، مفاهیم و اندیشه‌ها، قضاوت‌ها و انتظارات، روش‌شناسی یا علم اصول و نحوه انجام فنون است و اطلاعات، داده‌های خلاصه گروه‌بندی، ذخیره، پالایش و سازماندهی شده برای معنادار شدن هستند. در این مقاله، شاخص‌های مؤلفه دانش و اطلاعات به کمک این عوامل تعریف و سنجیده شده است: توانایی در شناسایی مشکلات روستا، توانایی برای ایجاد هدف در زندگی، تعداد مهارت‌های فرد در کار، استفاده از ظرفیت‌های خود و دیگران، توانایی یادگیری امور جدید، میزان خلاقیت و ابتکار و نوآوری، توانایی به حداقل رساندن خطرها، دسترسی به منابع اطلاعاتی و دانش همگانی، شناسایی زنجیره‌های تولید و توانایی بازاریابی محصولات کشاورزی.

ارتباطات اجتماعی ارتباط بین دو نفر و بیشتر یا بین چند گروه را بیان می‌کند. این روابط صورت همکاری، تفاهم و دوستی دارد و به صورت تضاد، تنش، کشمکش و گاه بی‌اعتنایی و همزیستی است. به بیان دیگر، روابط اجتماعی ارتباط و وابستگی متقابل انسان‌ها و جهت‌گیری رفتاری آنهاست که برای دوستی یا دشمنی باشد. مؤلفه ارتباطات اجتماعی به کمک شاخص‌های ارتباط با دیگر اهالی روستا، میزان ارتباط با شورا و دهیاری، ارتباط با سازمان‌های دولتی، میزان حضور در مسجد، میزان ارتباط با بسیج، میزان تعامل یا عضویت در تعاونی و ارتباط با مراکز حمایتی تعریف و سنجیده شده است.

آگاهی موضوعی است که مسئله ذهن-بدن را رام‌نشدنی کرده یا آگاهی، حالات آگاهانه، یعنی آن‌گونه حالات احساس، ادراک و اطلاع است که از صبح، هنگام بیداری انسان از یک خواب بی‌رویا آغاز می‌شود و تا انتهای روز، یعنی زمان خواب یا ناآگاه شدن به یک شکل دیگر ادامه پیدا می‌کند. در این پژوهش این مؤلفه نیز با این شاخص‌ها تعریف و سنجیده شده است: آشنایی با کانال‌ها و منابع اطلاعاتی، آگاهی نسبت

الف) یافته های توصیفی تحقیق؛ ویژگی های فردی نمونه آماری مدنظر

نتایج حاصل از یافته های توصیفی در جدول (۲) نشان می دهد وضعیت اعتماد اجتماعی ۶۳/۷۵ درصد پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۱۷/۵ درصد به میزان خیلی کم و کم برآورد شده است. درباره متغیر میزان تعارضات و اختلافات وضعیت ۲۰/۰۹ درصد از پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۵۸/۰۸ درصد به میزان خیلی کم و کم تعیین شده است. همچنین، در زمینه متغیر مشارکت اجتماعی بیشترین فراوانی با ۳۵/۹۱ درصد به میزان خیلی زیاد و کمترین فراوانی با ۶/۳۹ درصد به میزان خیلی کم ارزیابی شدند. در خصوص متغیر انسجام اجتماعی وضعیت ۵۸/۰۲ درصد از پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۲۷/۴۹ درصد به میزان خیلی کم و کم مشخص شده است. درباره وضعیت میزان رضایتمندی ۲۵/۵۴ درصد با میانگین ۴/۰۸ و انحراف معیار ۲/۸۷ به میزان زیاد و خیلی زیاد، ۱۴/۷۶ درصد متوسط و ۵۹/۷ درصد به میزان خیلی کم و کم

ارزیابی شدند. در زمینه تمایل به عضویت در نهادهای محلی ۵۱/۱۹ درصد با میانگین ۳/۸۵ و انحراف معیار ۳/۱۱ به میزان زیاد و خیلی زیاد، ۲۵/۱۳ درصد متوسط و ۲۳/۶۸ درصد به میزان خیلی کم و کم تعیین شدند. درباره متغیر میزان مبادله اطلاعات و دانش، بیشترین فراوانی با ۳۵/۷۶ درصد به میزان هیچ، ۲۳/۸۹ درصد متوسط و کمترین فراوانی با ۱۰/۱۹ درصد به میزان زیاد ارزیابی شدند. در خصوص متغیر میزان روابط افقی بر پایه همکاری بیشترین فراوانی با ۳۰/۲۷ درصد به میزان خیلی زیاد و کمترین فراوانی با ۱۲/۹۷ درصد به میزان خیلی کم مشخص شدند. درباره وضعیت متغیر ارتباطات اجتماعی ۵۸/۲۲ درصد از پاسخگویان با میانگین ۳/۷۸ و انحراف معیار ۳/۱۱ درصد به میزان زیاد و خیلی زیاد، ۱۴/۴۲ درصد متوسط و ۲۷/۴۵ درصد به میزان خیلی کم و کم ارزیابی شدند. همچنین، در زمینه وضعیت متغیر میزان آگاهی ۵۲/۶۳ درصد با میانگین ۳/۶۵ و انحراف معیار ۲/۵۲ به میزان زیاد و خیلی زیاد، ۱۹/۴۶ درصد متوسط و ۲۷/۹۱ درصد به میزان خیلی کم و کم تعیین شدند.

جدول ۲- درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار مؤلفه های سرمایه اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی

ردیف	متغیر	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	انحراف معیار	دامنه امتیاز
درصد پاسخگویان (%)									
۱	اعتماد اجتماعی	۱۸/۷۵	۲۷/۳۲	۳۶/۴۳	۴/۱۳	۲/۲۲	۰-۱۹		
۲	میزان تعارضات و اختلافات	۲۱/۸۳	۱۳/۵۶	۶/۵۳	۲/۱۲	۱/۹۵	۰-۱۸		
۳	مشارکت اجتماعی	۱۸/۹۴	۲۲/۵۳	۳۵/۹۱	۴/۱۱	۳/۱۲	۰-۲۹		
۴	انسجام اجتماعی	۱۴/۴۹	۲۶/۳۸	۳۱/۶۴	۳/۹۸	۲/۱۴	۰-۱۸		
۵	میزان رضایتمندی	۱۴/۷۶	۱۴/۲۱	۱۱/۳۳	۴/۰۸	۲/۸۷	۰-۲۵		
۶	تمایل به عضویت در سازمان های محلی	۲۵/۱۳	۲۲/۰۹	۲۹/۱	۳/۸۵	۳/۱۱	۰-۲۸		
۷	میزان مبادله اطلاعات و دانش	۲۳/۸۹	۱۰/۱۹	۱۲/۰۷	۲/۶۵	۲/۳۲	۰-۲۱		
۸	میزان روابط افقی بر پایه همکاری	۱۷/۸۷	۲۳/۴۹	۳۰/۲۷	۳/۸۵	۳/۱۱	۰-۳۱		
۹	ارتباطات اجتماعی	۱۴/۴۲	۲۵/۰۲	۳۳/۲	۳/۷۸	۳/۱۱	۰-۲۲		
۱۰	میزان آگاهی	۱۹/۴۶	۲۳/۷۲	۲۸/۹۱	۳/۶۵	۲/۵۲	۰-۲۳		

زیاد، ۲۱/۳۹ درصد متوسط و ۲۲/۵۹ درصد به میزان خیلی کم و کم مشخص شدند. در خصوص متغیر امنیت فرهنگی بیشترین فراوانی با ۲۵/۴۸ درصد، ۱۸/۳۵ به میزان متوسط و ۱۱/۰۹ درصد به میزان کم و کمترین ارزیابی شدند. درباره متغیر امنیت عاطفی بیشترین فراوانی با ۱۲/۵۴ درصد به میزان خیلی زیاد و کمترین فراوانی با ۲۹/۱۷ درصد به میزان خیلی کم تعیین شدند. در زمینه وضعیت متغیر امنیت احساسی ۲۶/۶۷ درصد با میانگین ۳/۹۹ و انحراف معیار ۶/۱۲ به میزان زیاد و خیلی زیاد، ۲۰/۹۱ به میزان متوسط و ۵۲/۴۲ به میزان خیلی کم و کم و ۲۰/۹۱ ارزیابی شدند. درباره وضعیت متغیر امنیت فکری ۵۲/۰۵ درصد از پاسخگویان با میانگین ۵/۶۹ و انحراف معیار ۱۰/۱۱ به میزان زیاد و خیلی زیاد، ۲۱/۷۲ متوسط و ۲۶/۲۳ به میزان خیلی کم و کم و تعیین شدند. در خصوص وضعیت متغیر امنیت قضایی نیز ۴۹/۳۲ درصد با میانگین ۶/۱۱ و انحراف معیار ۱۱/۱۲ زیاد و خیلی زیاد و ۲۳/۳ به میزان خیلی کم و کم و متوسط ارزیابی شدند.

نتایج حاصل از یافته‌های توصیفی در جدول (۳) نشان می‌دهد وضعیت امنیت جانی ۵۴/۴۸ درصد پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۲۶/۹۱ درصد به میزان خیلی کم و کم برآورد شده است. درباره متغیر امنیت مالی وضعیت ۵۴/۷۲ درصد از پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۲۲/۵۷ درصد به میزان خیلی کم و کم تعیین شده است. در زمینه متغیر امنیت شغلی بیشترین فراوانی با ۳۱/۱۸ درصد به میزان خیلی زیاد و کمترین فراوانی با ۱۳/۵۲ درصد به میزان خیلی کم ارزیابی شدند. در خصوص متغیر امنیت اخلاقی وضعیت ۵۰/۰۶ درصد به میزان زیاد و خیلی زیاد و ۳۱/۴ درصد به میزان خیلی کم و کم مشخص شده است. درباره وضعیت امنیت حقوقی ۲۲/۱۱ درصد با میانگین ۴/۰۸ و انحراف معیار ۲/۸۷ به میزان زیاد و خیلی زیاد، ۱۶/۹۱ درصد متوسط و ۶۰/۹۸ درصد به میزان خیلی کم و کم ارزیابی شدند. در زمینه وضعیت امنیت نوامیس ۵۶/۰۲ درصد از پاسخگویان با میانگین ۵/۸۹ و انحراف معیار ۱۴/۲ به میزان زیاد و خیلی

جدول ۳- درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار متغیرهای احساس امنیت اجتماعی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	درصد پاسخگویان (%)			
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم و خیلی کم
امنیت جانی	۱۲/۲۹	۱۴/۶۲	۱۸/۶۱	۲۶/۳۸	۲۸/۱۰	۵/۸۹
امنیت مالی	۷/۰۸	۱۵/۴۹	۲۲/۷۱	۲۴/۳۳	۳۰/۳۹	۵/۸۲
امنیت شغلی	۱۳/۵۲	۱۸/۲۱	۱۷/۰۱	۲۰/۰۸	۳۱/۱۸	۵/۹۹
امنیت اخلاقی	۹/۹۴	۲۱/۴۶	۱۸/۵۴	۱۸/۰۲	۳۲/۰۴	۶/۵۴
امنیت حقوقی	۳۳/۴۶	۲۷/۵۲	۱۶/۹۱	۱۲/۸۷	۹/۲۴	۳/۴۲
امنیت نوامیس	۶/۸۴	۱۵/۷۵	۲۱/۳۹	۲۵/۱۷	۳۰/۸۵	۵/۸۹
امنیت فرهنگی	۳۶/۱۲	۲۵/۴۸	۱۸/۳۵	۱۱/۰۹	۸/۹۶	۳/۸۵
امنیت عاطفی	۲۹/۱۷	۳۰/۰۸	۱۲/۴۹	۱۵/۷۲	۱۲/۵۴	۴/۸۸
امنیت احساسی	۲۷/۸۳	۲۴/۵۹	۲۰/۹۱	۱۵/۲۵	۱۱/۴۲	۳/۹۹
امنیت فکری	۱۰/۱۹	۱۶/۰۴	۲۱/۷۲	۲۸/۴۷	۲۳/۵۸	۵/۶۹
امنیت قضایی	۸/۷۴	۱۴/۵۶	۲۷/۳۸	۲۲/۶۳	۲۶/۶۹	۶/۱۱

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵.

ب) اطلاعات استنباط تحقیق

همبستگی بین مؤلفه‌های تحقیق مبنی بر تبیین رابطه سرمایه

اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

طبق اطلاعات مندرج در جدول (۴) به جز متغیرهای میزان

تعارضات و اختلافات و مبادله اطلاعات و دانش، بین تمامی متغیرهای تحقیق (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، میزان رضایتمندی، تمایل به عضویت در نهادهای محلی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و میزان آگاهی) با احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۴- همبستگی بین متغیرهای تحقیق

ردیف	متغیرها	ضریب همبستگی (r)	میزان معناداری (p)
۱	اعتماد اجتماعی	۰/۷۲۴	۰/۰۰۰
۲	میزان تعارضات و اختلافات	۰/۲۵۱	۰/۲۵۳
۳	مشارکت اجتماعی	۰/۶۲۱	۰/۰۰۱
۴	انسجام اجتماعی	۰/۲۵۴	۰/۰۰۰
۵	میزان رضایتمندی	۰/۵۲۵	۰/۰۰۷
۶	تمایل به عضویت در سازمان‌های محلی	۰/۷۲۱	۰/۰۰۰
۷	میزان مبادله اطلاعات و دانش	۰/۲۱۱	۰/۱۲۵
۸	میزان روابط افقی بر پایه همکاری	۰/۴۶۵	۰/۰۰۶
۹	ارتباطات اجتماعی	۰/۴۱۱	۰/۰۰۰
۱۰	میزان آگاهی	۰/۴۹۹	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵.

نتایج رگرسیون چندمتغیره

می‌دهد این متغیرهای پیش‌بین ۵۶ درصد ($R^2 = 0.56$) از میزان واریانس متغیر وابسته (احساس امنیت اجتماعی) را پیش‌بینی می‌کنند. ضریب تغییر تأثیرگذاری متغیرهای دیگری را نیز در میزان احساس امنیت اجتماعی مشخص می‌کند که در مطالعه حاضر بررسی نشده‌اند. همچنین، نتایج تحلیل واریانس یک طرفه معنادار بودن رگرسیون و رابطه خطی بین متغیرها را در گام نهایی نشان می‌دهد.

طبق داده‌های جدول (۵) در این روش بر اساس بتای استاندارد به دست آمده، متغیرهای اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، میزان رضایتمندی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و میزان آگاهی به ترتیب متغیرهایی بوده‌اند که بیشترین سهم را در میزان تغییرات متغیر وابسته داشته‌اند؛ براین اساس، این متغیرها در مدل نهایی باقی ماندند و بقیه متغیرها از معادله حذف شدند. نتایج نشان

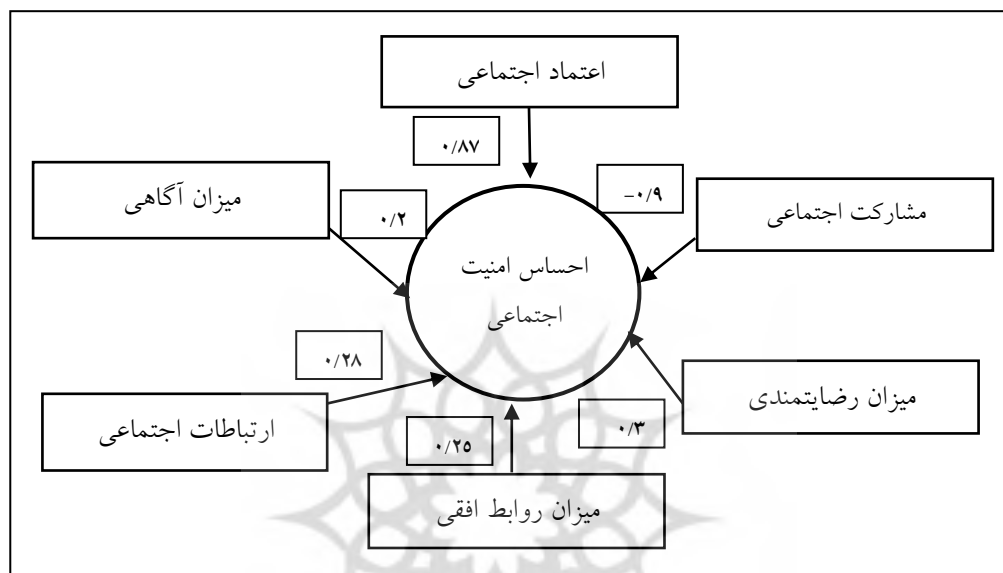
جدول ۵- نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه با ورود متغیرهای مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی به معادله

مدل	R	R^2	R^2 تعدیل شده	مقدار F	سطح معناداری F	Beta	مقدار t	مقدار p
اعتماد اجتماعی	۰/۶۲۰	۰/۳۸۵	۰/۳۸۱	۱۲۳/۷۲	۰/۰۰۰	۰/۸۷۷	۱۳/۸۴	۰/۰۰۰
مشارکت اجتماعی	۰/۶۶۱	۰/۴۳۷	۰/۴۳۱	۷۶/۳۶	۰/۰۰۰	۰/۹۰۷	۹/۹۱	۰/۰۰۰
میزان رضایتمندی	۰/۷۱۱	۰/۵۰۶	۰/۴۹۸	۶۶/۷۹	۰/۰۰۰	۰/۳۰۲	۴/۰۷	۰/۰۰۰
میزان روابط افقی	۰/۷۳۸	۰/۵۴۴	۰/۵۳۵	۵۸/۱۵	۰/۰۰۰	۰/۲۵۲	۴/۸۹	۰/۰۰۰
ارتباطات اجتماعی	۰/۷۵۴	۰/۵۶۸	۰/۵۵۷	۵۰/۹۹	۰/۰۰۰	۰/۲۸۶	۴/۱۶	۰/۰۰۰
میزان آگاهی	۰/۷۷۵	۰/۶۰۱	۰/۵۸۹	۴۸/۴۸	۰/۰۰۰	۰/۲۰۴	۴/۰۰۹	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

مشارکت اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، میزان آگاهی و میزان روابط افقی بر پایه همکاری به ترتیب در اولویت بعدی قرار گرفته‌اند.

در نهایت، طبق اطلاعات مندرج در شکل (۳) بر اساس نتایج حاصل از ضریب بتا، سهم و نقش متغیر «اعتماد اجتماعی» در تبیین متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی بیشتر از سایر متغیرها است و متغیرهای میزان رضایتمندی،

شکل ۳- اهمیت نسبی متغیرهای مستقل در تبیین متغیر وابسته. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

بحث و نتیجه و پیشنهادها

تربیت روحیه پیشرفت و توسعه اجتماعی و فرهنگی در نسل آینده دارد و به صورت یکی از بازوان توسعه همه‌جانبه آن جامعه قلمداد می‌شود) در تبیین میزان این احساس ضروری به نظر می‌رسد.

این مقاله نقش سرمایه اجتماعی را در احساس امنیت اجتماعی روستاییان شهرستان مشگین‌شهر بررسی کرده است. در این زمینه، یافته‌های استنباطی تحقیق نشان می‌دهد به‌جز متغیرهای میزان تعارضات و اختلافات و مبادله اطلاعات و دانش، بین تمامی متغیرهای تحقیق (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، میزان رضایتمندی، تمایل به عضویت در نهادهای محلی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و میزان آگاهی) با احساس امنیت اجتماعی در مناطق روستایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج حاصل از پژوهش‌های (Smith, 2005)، (Sukidjo et al., 2014) و (Yun, 2014) همخوانی دارد.

امنیت پدیده‌ای چندبعدی محسوب می‌شود و مطالعه میزان آن در یک جامعه از نظر عوامل مختلف اقتصادی، سیاسی و اجتماعی امکان‌پذیر است. عموم صاحب‌نظران بر این باورند که میزان احساس امنیت در یک جامعه، به اندازه وجود آن اهمیت دارد؛ زیرا واکنش‌هایی که فرد در جامعه در برابر ناامنی بروز می‌دهد، تابع میزان دریافت و ادراک او از امنیت است؛ بنابراین، در این خصوص، احساس امنیت متغیری کلیدی محسوب می‌شود. آگاهی از میزان احساس آسایش، آرامش، عدالت و امنیت از جانب شهروندان یک جامعه و فراهم آوردن زمینه‌های شکل‌گیری و گسترش احساس امنیت و آرامش خاطر در آنها از اولویت‌های برنامه‌ریزان پیشرفت فرهنگی و اجتماعی است؛ بر این اساس، توجه به وضعیت مقوله احساس امنیت اجتماعی در یک جامعه و به ویژه توجه به نقش چشمگیر سرمایه اجتماعی (که اثری انکارناشدنی در تقویت و

می دهند و مشارکت بیشتر افراد روستایی نیز به افزایش اعتماد اجتماعی در آنها منجر می شود که این امر، افزایش احساس امنیت را با خود به همراه دارد. سرانجام، در تحقیق حاضر این پیشنهادها ارائه می شوند:

- نهادهای آموزشی با انجام رسالت خود در زمینه ارتقاء مشارکت در مناطق روستایی و همچنین، صداوسیما با تولید و پخش برنامه‌های مختلف برای فرهنگ‌سازی در بین مردم روستایی برای کمک و همیاری به دیگران و تقویت مشارکت بین آنها نقش مؤثری دارند و از این طریق، برای افزایش احساس امنیت تلاش می کنند.

- به دلیل ارتباط معنادار بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی بهتر است بسترسازی برای اعتماد انجام شود و به تبع افزایش احساس امنیت، متصدیان امور فرهنگی و برنامه‌ریزان اجتماعی با تقویت پایه‌های بنیادین در بین افراد روستایی شهرستان، اعتماد عام را هم در بین مردم روستایی و هم در بین سازمان‌های دولتی افزایش دهند و به این شیوه، احساس امنیت را نیز تقویت کنند.

- با وجود نبودن ارتباط معنادار بین کاهش تعارضات و اختلافات و بهبود احساس امنیت اجتماعی توصیه می شود با فرهنگ‌سازی از طریق این روش‌ها احساس امنیت اجتماعی را در بین شهروندان مناطق روستایی شهرستان تقویت کرد: کنترل درونی یکایک افراد جامعه روستایی، تقویت همبستگی قومی و طایفه‌ای، از بین بردن یا سست کردن زمینه‌های نزاع و تعارضات و افزایش انسجام و تعلقات اجتماعی به وسیله رسانه‌های گروهی در بین روستاییان.

- با وجود ارتباط معنادار بین انسجام اجتماعی و بهبود احساس امنیت، باید برای ارتقاء آن از طریق نهادهای دولتی، خصوصی و رسانه‌های گروهی به ویژه صداوسیما تلاش شود تا جوامع روستایی شهرستان مشگین‌شهر در سایه انسجام اجتماعی زیاد در روابط و مناسبات اجتماعی خود، احساس امنیت بیشتری کنند. همچنین، در این ارتباط توصیه می شود آداب و رسوم، مناسک و شاعر مذهبی و قومی را تقویت کنند؛

همچنین، نتایج حاصل از آزمون فرضیه تحقیق به وسیله رگرسیون چندمتغیره و به روش گام‌به‌گام نشان می دهد شش متغیر اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، میزان رضایتمندی، میزان روابط افقی بر پایه همکاری، ارتباطات اجتماعی و میزان آگاهی، بر اساس میزان بتای به دست آمده به ترتیب مؤثرترین متغیرهای تبیین کننده بهبود احساس عدالت اجتماعی هستند. مقدار ضریب تبیین در گام ششم برای این هشت متغیر ۰/۶۰۱ به دست آمده است و این یافته نیز با نتایج حاصل از (Chen & Turner, 2014) و (Lindstrom, 2003) مطابقت دارد.

در نهایت، مطابق اطلاعات مندرج در شکل (۲) بر اساس نتایج حاصل از ضریب بتا، سهم و نقش متغیر «اعتماد اجتماعی» در تبیین متغیر وابسته «احساس امنیت اجتماعی» بیشتر از سایر متغیرها است و متغیرهای میزان رضایتمندی، مشارکت اجتماعی، ارتباطات اجتماعی، میزان آگاهی و میزان روابط افقی بر پایه همکاری به ترتیب در اولویت بعدی قرار گرفته‌اند. با استناد به نتایج استنباطی تحقیق توصیه می شود برای رسیدن به نتیجه دقیق‌تر درباره مطالعه احساس امنیت اجتماعی از دو روش کمی و کیفی به صورت هم‌زمان استفاده شود. گذشته از آن، ضرورت انجام مطالعات طولی به جای مطالعات مقطعی در زمینه موضوع مدنظر و موارد مشابه آن احساس می شود. یکی از عواملی که در مناطق روستایی به افزایش احساس امنیت اجتماعی منجر می شود، عمل کردن مسئولان و متولیان حوزه توسعه روستایی (در حد امکان) به وعده‌های داده شده به روستاییان است. این عمل، میزان اعتماد اجتماعی را در جوامع روستایی بهبود می دهد و به توسعه و تحکیم روابط، پیوندها و شبکه‌های اجتماعی (که نقش بسزایی در سرمایه اجتماعی افراد روستایی ایفا می کنند) منجر می شود و از این طریق، باز هم در افزایش احساس امنیت تأثیر دارد. همچنین، با توجه به اینکه بین ارتباطات اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد، با تشویق روستاییان برای تشکیل تعاونی‌های تولیدی و سایر سازمان‌های مردمی احساس امنیت را در این افراد و در جوامع روستایی افزایش

بوردیو، پ. (۱۳۸۴). *شکل‌های سرمایه، سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه، ترجمه: افشین خاکباز و حسن پویان*، تهران: انتشارات شیرازه.

بوزان، ب. (۱۳۸۷). *مردم، دولت‌ها و هراس*، ترجمه: پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: انتشارات آگاه.

بیات، ب. (۱۳۸۸). «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی (با تأکید بر رسانه‌های جمعی عملکرد پلیس و بروز جرایم)»، *فصلنامه علمی پژوهشی انتظام اجتماعی*، س ۱، ش ۱، ص ۲۹-۹.

چلبی، م. (۱۳۸۳). *جامعه‌شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی*، تهران: نشر نی.

حاجلو، ن و عباسی، ر. (۱۳۹۰). «بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی اقتصادی نوجوانان و جوانان در استان اردبیل»، *پژوهش‌نامه جامعه‌شناسی جوانان*، س ۱، ش ۱، ص ۷۶-۶۰.

حسینی، ق. (۱۳۸۶). «بررسی رابطه بیگانگی سیاسی اجتماعی با مشارکت سیاسی اجتماعی و امنیت ملی»، *فصلنامه علوم اجتماعی*، س ۲، ش ۵۰، ص ۱۷۰-۱۲۹.

حیدری ساربان، و. (۱۳۹۱). «عوامل مؤثر بر تقویت کارآفرینی کشاورزان در مناطق روستایی (مطالعه موردی شهرستان مشگین شهر)»، *فصلنامه جغرافیا*، س ۱۰، ش ۳۵، ص ۲۷۸-۲۶۳.

مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن. (۱۳۹۰). *شناسنامه آبادی‌های کشور*، استان اردبیل، (شهرستان مشگین شهر)، تهران.

شفیعی، ح و محقر، ع. (۱۳۸۴). «بررسی وضعیت موجی امنیت اجتماعی در کتاب‌های پایه ابتدایی و ارائه راهکارهایی برای رسیدن به وضعیت مطلوب»،

زیرا این امر، افزایش گرایش روستاییان به همدیگر و در نتیجه بهبود احساس امنیت اجتماعی را به دنبال دارد.

- همچنین، به دلیل نبودن ارتباط معنادار بین رضایتمندی و احساس امنیت اجتماعی توصیه می‌شود دولت گام‌هایی برای بهبود شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، محیطی، فرهنگی و مدیریتی بردارد تا به افزایش این امور و رضایتمندی ساکنان مناطق روستایی شهرستان منجر شود: بهبود زندگی اجتماعی و فرهنگی جامعه روستایی، تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی، ارتقاء میزان دانش و آگاهی، توانمندسازی فقرای روستایی، بهبود ظرفیت و اصلاح کیفیت اکوسیستم‌ها، ارتقاء میزان بهره‌وری، کاهش فقر، اشتغال‌زایی، ارتقاء شاخص‌های سلامت، تقویت زیرساخت‌های آموزشی و توسعه کشاورزی، توانمندسازی زنان و ....

منابع

احمدی، م.، چراغی، م. و ولایی، م. (۱۳۹۲). «تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در نواحی روستایی، مطالعه موردی دهستان مرحمت‌آباد میانی، شهرستان میان‌دوآب»، *فصلنامه مسکن و محیط روستا*، س ۳، ش ۱۴۷، ص ۱۱۹-۱۰۹.

افتخاری، ا. (۱۳۸۲). «ساخت اجتماعی امنیت» *فصلنامه دانش انتظامی*، س ۳، ش ۴، صص ۵۳-۲۲.

بحری پور، ع و رستگارخالد، ا. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان کاشان)»، *فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان*، س ۴، ش ۱۰، ص ۲۶-۹.

بحری‌پور، ع، ذوالفقاری، ا و رستگار خالد، ا. (۱۳۹۱). «بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان کاشان)»، *پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ج ۱، س ۴، ش ۱۰، ص ۱۰۹-۸۹.

- مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا، تهران: انتشارات گلیونه.
- عنایت، ح.؛ موحد، م. و حیدری، ا. ر. (۱۳۹۱). «مطالعه رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان ۱۵-۲۹ سال ساکن شهرهای شیراز و یاسوج»، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، س ۲۳، ش ۴۵، ص ۸۵-۱۰۴.
- غفاری، غ. (۱۳۹۰). سرمایه اجتماعی و امنیت انتظامی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- کلاهیچیان، م. (۱۳۸۶). راهکارهای تحقق امنیت اجتماعی، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا، تهران: انتشارات گلیونه.
- کریمایی، ع.؛ مرادیان، م. و عباسی، ع. (۱۳۸۹). نقش نیروی انتظامی در تأمین امنیت اجتماعی «فصلنامه دانش انتظامی، س ۲، ش ۱۲، ص ۷-۵۰».
- گیدنز، آ. (۱۳۷۷). پیامدهای مدرنیته، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
- مختاری، م.؛ بلالی، ا.؛ میرفردی، ا. و حسینی‌اخگر، م. (۱۳۹۱). «بررسی عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در شهر یاسوج»، پژوهش‌های راهبردی نظم و امنیت اجتماعی، س ۱، ش ۲، ص ۴۰-۲۱.
- مظلوم خراسانی، م. و اسمعیلی، م. ع. (۱۳۸۹). «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد در سال ۱۳۸۵-۸۶ و عوامل مؤثر بر آن»، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، س ۲، ش ۴، ص ۲۱۹-۲۵۱.
- نویدنیان، م. (۱۳۸۲). بررسی ابعاد امنیت اجتماعی، رساله دکتری دوره تحقیقات عالی.
- نیازی، م. و بحری پور، ع. (۱۳۹۳). «بررسی رابطه بین شبکه مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی
- (مطالعه موردی شهرستان کاشان)»، فصلنامه علوم اجتماعی، س ۱، ش ۲۴، ص ۵۸-۲۹۳.
- هرسیج، ح و محمود اوغلی، ر. (۱۳۹۱). «بررسی رابطه بین مشارکت سیاسی و احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان اصفهانی»، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، س ۱، ش ۲، ص ۱-۲۰.
- Adermirkou, T. (2002) *Social capital, social cohesion and social security, international social security Assocaion*, Paper to the Year 2002 International Research onference on Social Security 25- 27 September, Helsinki.
- Chen, T. Turner, J. (2014) "Extending Social Security Coverage to the Rural Sector in China", *International Soical Security Review*, 67 (1):49-70.
- Jones, Richard W. (2000) *Security, strategy, and critical theory*, London: Lynne Rienner Publications.
- Junson, M. (2005) "Social Capital and Social Security: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework", *Journal of Democracy*, 2(7): 151-208.
- Jutting, P. (2010) "Toward a Theory of Social Capital Definition: Its Dimensions and Resulting Social Capital Types", *British Journal of Political Science*, 2(8): 601- 652.
- Kwok, J. (2011) "Social Welfare, Social Capital and Social Work: Personal Reflection of a Hong Kong Social Worker", *Journal of Social Policy and Social Work*, 2(8): 1-12.
- Lindstrom, M. Merlo, J. & Ostergren, P. O. (2003) "Social Capital and Sense of Insecurity in the Neighborhood: A Population-Based Multilevel Analysis in Malmo, Sweden", *Social Science & Medicine*, 56 (5): 1111-1120.
- Murray, M. (2000) "Social Capital Formation and Healthy Communities: Insights from the Colorado Healthy Communities Initiatives", *Community Development Journal*, 35(2): 99-108
- O'Neill, P. E. (2006) "The European Union and Migration: Security Versus Identity?" *Defense Studies*, 6(3): 322-350.
- Simmel, G. (1950) *The sociology of George Simmel*. Translated by, K.H.Wolff. London: Free Press of Glencoe.
- Slater, R. & McCord, A. (2010) *Social protection, rural development and food security: Issues paper on the role of social protection in rural development*, Overseas Development Institute, London.

- Turner, J.H. (2003) *The structure of sociological theory*. London: Wad worth Publishing Company.
- Waever, R. (2000) "The Social Capital as a Security Factor", *Journal of Regional Security*, 7 (1): 1-15.
- Yun, Z. (2014) "China's Social Security: Development and Prospects—Based on Research Methods of Social Systems", *International Journal of Business and Social Science*, 7(1): 107-113.
- Yung, Y. Williamson, J. & Chen, Ce. (2010) "Social Security for China's Rural Aged: A Proposal Based on A Universal Non-Contributory Pension", *International Journal of Social Welfare*, 6(8):142-152.
- Smith, S. S. (2005) "Don't Put my Name on it": Social Capital Activation and Job-Finding Assistance among the Black Urban Poor", *American Journal of Sociology (AJS)*, 111(1): 1-57.
- Stone, W. (2005) *Social capital, social cohesion and social security*, The Year 2005 International Research Conference on Social Security, Helsinki, 25-27.
- Sukidjo, F. Muhson, A. & Mostafa, S. (2014) "Strategy of Developing Social Capital for the Attainment of Food Security for Poor Households in the Province of the Yogyakarta Special Region", *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 3(2): 105-117.

